

गायत्री
हृदयकी पुस्तक॥

21/6

Gayatri Chhand & haclay -
mantrasya.

गा. क्र. ॥

॥१॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐ अस्य श्रीगायत्री छंदः द्रव्यमंत्रस्य प्रह्ला
दभगवान् ऋषिः अग्निर्देवता आंबीजं फंशक्तिं उं कालकं ममगा
यत्री प्रसादसिद्धये जपे विनियोगः ॥ ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धियो नो ज्ञानं प्रदाय ॥ ॐ
रामं तर्जनाभ्यां नमः ॥ भर्गो देवस्य धियो नो ज्ञानं प्रदाय ॥ धामहि अनामिका
भ्यां नमः ॥ धियो यो नः कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॥ प्रचोदयात् करतलक
रपृष्ठाभ्यां नमः ॥ एवं हृदयादिभ्यां नमः ॥ तत्सवितुः ब्रह्मात्मने हृदया

यनमः॥ वरेण्यं विष्वात्मेक्षिरसे स्वाहा॥ भर्गो देवस्य रुद्रात्मने क्षिरवायै
वौषट्॥ धामहि सत्पात्मने कवचाय हुं॥ धियो यो नः प्रज्ञाप्तात्मने नेत्रत्रया
यवौषट्॥ प्रचोदयात् सकीर्त्तने अस्त्राय फट्॥ भूर्भुवः स्वरो मिति
दिग्बन्धः॥ अचलमचलवर्गां वर्णाहानंतुरूपं निखिलनिगमगुह्यं गुह्यं
कंतुस्तुम्॥ अपरममलतत्वं देवि पश्य तयै मां हृदयकमलमध्ये
जीवमुक्ता भवन्तु॥ हरिः॥ नमस्कृत्य भगवान्पातवल्कस्वर्यं नः॥

॥ ग. रु. ॥

॥ २ ॥

परिपृच्छतितं ब्रह्म ब्रह्मन् गायत्र्या उतपतिं श्रोतुमिच्छामि ब्रह्मज्ञानो
त्पत्तिं प्रकृतिं परिपृच्छामि ॥ ब्रह्मोवाच ॥ प्रणवेनात्मद्रुत्या प्रवर्तते ॥ तम
स्तु परं ज्योतिः पुरुषविष्णुरिति स्वयंगुत्या मप्यंते ॥ मप्यमानास्फे
नो भवति ॥ स्फेनाहुदुदं भवति ॥ बुधुदात् अंडं भवति ॥ अंडादात्मा भव
ति ॥ आत्मानादाकाशं भवति ॥ आकाशादायुर्भवति ॥ वायोरग्निर्भ
वति ॥ अग्निरोंकारो भवति ॥ उंकारो व्या इति भवति ॥ व्या इत्याचत्वारे

॥ २ ॥

वेदासांगोर्षागनिषधस्येतिहासः॥सर्वत्रगायत्र्यासावित्रीभवति॥सावि
त्र्यासरस्वत्याभवति॥सरस्वत्यावेदाभवति॥वेदेभ्योब्रह्माभवति॥ब्रह्म
णोलोकाभवति॥तस्माद्भूतकालवर्तते॥यथात्रिमिर्देवानां॥ब्राह्मणोम
नुष्याणां॥मेरुःशिवरिणां॥गंगानदीनां॥वसंतरुतूनां॥ब्रह्माप्रजाप
तीनां॥मेवमग्नौधुरव्यागायत्रीलुंदोभवति॥किंवैरुः॥किंवैभुवः॥किं
स्वः॥किंमहः॥किंजनः॥किंतपः॥किंसत्यं॥किंतत॥किंसवितुः॥किंवरे

॥ ग. ५ ॥

॥ ३ ॥

एयं किं भर्गः किं देवस्य किं धीमहि किं धियः किं योनः किं प्रचोदयात् ।
भूरिति भुवर्लोकः भुव इति अंतरिक्षलोकः स्व इति स्वर्गलोकः । मह इ
ति महर्लोकः । जन इति जनलोकः । तप इति तपलोकः । सत्यमिति
सत्यलोकः । भूर्भुव इति त्रैलोक्यं ततसो इति तेजो असौ अग्निदेवता
सवितुरिति आदित्यावरेण्यं अन्वसा प्रजापतिः भर्ग इत्यापो वै भर्गः ।
इति एतावान् । तं सर्वदेवतादेवस्य इति । इंद्रो वै देवता । इंद्रस्यासर्वपु

॥ ३ ॥

रुषोनामविष्णुः धीमहि इत्याधात्मं॥ किं ध्यात्मं॥ तत्परमं पदं॥ तन्महे
श्वरो धीयो योनः इति पृथिव्ये प्रचोदया इति कामः इमान् लोकान् प्राच्या
प्राच्या वयंतो॥ यानि नृशंसो तानि नृशंसयः तस्य तत्परमो धर्मः॥ इत्ये
षागा यत्री॥ किं गोत्रं कस्याक्षराणि॥ किं तस्य पदा॥ किं नाम॥ किं कुक्षिः
किं संख्या शीर्षं सां क्षायन गोत्रं॥ चतुर्विंशत्यक्षराणि त्रिपदा॥ षड्कु
क्षिः पंचशीर्षं॥ कस्य स्त्रिपदा भवन्ति कस्या कुक्षिः॥ कानि तानि शीर्षाणि

॥ गा. रु. ॥

॥ ४१ ॥

॥ रू. ग्वेदः प्रथमपादो भवति ॥ यजुर्वेदद्वितीयपादो भवति ॥ सामवेदत्रितीयपादो भवति ॥ पूर्वदिक् प्रथमा कृत्तिर्भवति ॥ दक्षिणा द्वितीयं ॥ पश्चिमा त्रितीयं ॥ उत्तरा चतुर्थं ॥ ऊर्ध्वं पंचमं ॥ अधः षष्ठं ॥ व्याकृतास्य प्रथमोऽंशो भवति ॥ शिष्या द्वितीयं ॥ कल्पसूत्राद्यं ॥ निरुक्तं चतुर्थं ॥ ज्योतिषं पंचमं ॥ मागमं ॥ किंलक्षणां ॥ किंचेष्टितं ॥ किंसुदाकृतं ॥ लक्षणां मांसाः ॥ अथर्वणवेदचेष्टितं ॥ उदो विधिरित्युदाकृतं ॥ कोवर्णः कः स्वरः स्वेतो

॥ ४१ ॥

वर्णाः षट्स्वराणि ॥ इमान्यक्षरवेदाभिभवन्ति ॥ पूर्वाभवति गायत्री ॥
मध्याह्ने भवति सावित्री ॥ पश्चिमासरस्वती ॥ प्रातः संध्याधानं ॥ रक्तप
द्मासनस्थं रक्तांबरधरं ॥ रक्तवर्णं रक्तमाल्यं रक्तगंधानुलेपनं ॥
चतुर्भुजं चतुर्भुजं दिनेत्रं दंडाक्षमालं कर्मडलुं रक्तं अंबरधरं स
र्वभरणभूषितां गायत्री कौमारी ब्राह्मी हंसवाहिनीं रुग्वेदसहि
तां बृहस्पदैवत्यां त्रिपदा गायत्री षड्भुजं पंचशीर्षं अग्निमुखं

॥ गा. रु. ॥

॥ ५ ॥

रुद्रशिखां विष्णुहृदयां ॥ ब्रह्मकवचं सारख्यायनगोत्रं रक्तवर्णी कर्मज्ञा
ने विनियोगः ॥ इत्येषा गायत्री ॥ ॥ मध्याह्निका संध्या ध्यानं ॥ श्वेतपद्मा
सनस्कं ॥ श्वेतांबरधरं श्वेतवर्णी श्वेतमाल्यां श्वेतगंधानुलेपनां चतुर्मुखी
चतुर्भुजां ॥ त्रिनेत्रां त्रिशूलाक्षमालां कमंडलुं ॥ सुकसुवक्षसिणीं ॥
सर्वाभरणभूषितां ॥ सावित्री यौवनाव्रुषभवाहिनी ॥ यजुर्वेदसहि
तां रुद्रदेवत्यां त्रिपदा सावित्री ॥ षट्कुक्षिः पंचशार्ङ्गं अग्निमुखं रु

॥ ५ ॥

इति शिखां विष्णुद्रुह्यां । ब्रह्म कवचां । सौख्याय न गोत्रां । श्वेतवर्णां क
र्मज्ञाने विनियोगः । इत्येषा सा वित्री । सायं संध्या ध्याने । कृष्णपद्मा
सनस्थां कृष्णं वरधरां कृष्णवर्णां कृष्णमाल्यां कृष्णगंधानुलेपनां ।
चतुर्मुखं चतुर्भुजां द्विनेत्रां च काक्षमालां कमंडलुशिखाधारिणीं
सर्वाभरणभूषितां । सरस्वतीं वृद्धां गरुडवाहिनीं सामवेदसहितां ।
विष्णुदैवत्यां त्रिपदां सरस्वतीं षट्कुक्षिः पंचशीर्षां त्रिमुखीं रु

गा. रुद्रय. ॥

॥६॥

प्रशिरवां विष्णु कृदयां ब्रह्म कवचां सांख्यायन गोत्रां कृष्णवर्णां कर्म
ज्ञाने विनियोगः ॥ इत्येषा सरस्वती ॥ प्रणवे नित्य युक्त स्पष्टा कृता सु
चंसुप्त सुसर्वेषां मेव पानां संसंहारे समुपासितं ॥ दशशत सहस्रम
त्रा गायत्री पावनं महत् ॥ याज्ञवल्की भरद्वाजौ जमदग्निः स्तपो
निधिः गौतमो मुद्गलश्रेष्ठौ वेदव्यासश्च लोमशाः ॥ अगस्त्यः कौशि
का वसिष्ठौ पौलस्त्यौ मेनकस्तथा ॥ उक्ता त्युक्ता तथा मध्या प्रतिष्ठान्या

॥६॥

सपूर्विका ॥ गायत्र्युस्मिगनुष्टुप्चरुहता पंक्तिरेवच ॥ त्रिष्टुप्चज
गतीचैव तथा भान्तिका तथा ॥ साविधौ वित्पहृती तथा स्मृता धृतिः
प्रकृतिः श्वैव विकृतिः संकृतिस्तथा ॥ भिकृतिद्रुतक्रतिस्तथा इत्येषा
छंदो देवी गायत्री इत्येते छंदोऽसि प्रथमस्मिषां ॥ प्रातर्भूरिति छंदो नुव
इति छंदो स्वरिति छंदो देवी गायत्री इत्येते छंदोऽसि ॥ प्रथममाग्नेयं द्वि
तीयं प्राजापत्यं तृतीयं सोम्यं चतुर्थं माश्वानं पंचमं मारुतं षष्ठं वा

॥ ग. रु. ॥
॥ ७ ॥

हस्यत्वं सप्तमं पितृदेवत्वं अष्टमं भार्गवदेवत्वं नवमं मार्जवं दशमं
सावित्रियं एकादशं रौद्रं द्वादशं पौष्मं त्रयोदशं मैत्रं चतुर्दशं वा
यव्यं ॥ पंचदशं वामदेवं ॥ षोडशं मैत्रावरुणं ॥ सप्तदशं भ्रातृव्यं ॥
अष्टादशं वैश्वदेवं ॥ एकोनविंशतिकं वैष्णवं विंशतिकं वासवं ॥
त्वष्टादश एकविंशतिकं याम्यं द्वाविंशतिकं कौबेरं त्रयोविंशति
कं माश्विनं चतुर्विंशतिकं ब्राह्म्यं द्यौमदिः ससधस्तावह्मविष्णुल

॥ ७ ॥

लाटे। रुद्र भ्रवो मेषः चक्षुर्षे चंद्रादित्यौ करणयोः शुक्र बृहस्पतौ ना
शिकौ। वायुदैवतौ दंतौ षौ उभयसंधौ। मुखान्निजिष्ठा। सरस्वताग्र
वानुसारव्यायन बृहस्पतिकर्णयोः। वशर्वाज्ञौ मरुतौ। द्रुदय प्रा
ज्यं आकाशमुदरं। नाभिरंतरिक्षं। कटिरिंद्रियानि। पावनं प्राज्ञाप
त्यं। केवल्यमालयः मरुविश्वेदेवाः जानुभ्यां पादौ शिकौ। जंघो
रियं मुषरीपितरः पादौ पृथिवी। वनस्पतौ अंगुल्यौ रोमाणि। नषा

॥ गङ्गा ॥

॥ ८ ॥

निमुहुतीस्तिविगृहा ॥ केतुमासा कृतवः संध्या कालत्रयो ॥ माछां दसं
वत्सरं ॥ निमिषं अहोरात्रिमादित्यं चंद्रमा सहस्रपरमां देवीं शतम
धादिया परात् ॥ सहस्रनेत्रां देव्यां गायत्रीं शरणमहं प्रपद्ये ॥ तस्मै वि
तुर्वरदाय नमः ॥ प्रातः ध्याने रात्रं कृतः पापनाशयति ॥ मध्याने दि
वसं कृतं पापं नाशयति ॥ प्रातः ध्यानं सायं ध्यानो पापो हः पापो भव
ति ॥ यद्दृष्टं गायत्रीं दृष्ट्यं ब्राह्मणानां पठेत् ॥ चत्वारो वेदास्पाधातो

॥ ८ ॥